

Φυσικά κτηνοτροφικά πάρκα: Οι πυρήνες–ατμομηχανές της βιολογικής κτηνοτροφίας

Ι. Παπαδόπουλος¹, Σ. Γκατζογιάννης², Δ. Παλάσκας² και Ν. Στάμου²

¹Διοίκηση Δάσους Περτουλίου, 420 32 Περτούλι Τρικάλων, e-mail: papad@for.auth.gr

²Α.Π.Θ., Τμήμα Δασολογίας και Φ.Π., Εργαστήριο Δασικής Οικονομικής,
541 24 Θεσσαλονίκη e-mail: spigat@for.auth.gr, e-mail: diomitris@for.auth.gr,
e-mail: nstamou@egnatia.ee.auth.gr

Περίληψη

Οι προσπάθειες ανάκαμψης, εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης της ελληνικής κτηνοτροφίας στηρίχθηκαν κατά τα τελευταία χρόνια στις ευρωπαϊκές κυρίως επιδοτήσεις. Ο ανταγωνισμός από τη διεθνή αγορά σε συνδυασμό με τους διαφαινόμενους ή πάντοτε απειλητικούς περιορισμούς των επιδοτήσεων και με την εξάρτηση της ελληνικής εσταυλισμένης κτηνοτροφίας από τις βιομηχανικές τροφές περιόρισαν το αισιόδοξο κλίμα ως προς την ελληνική κτηνοτροφία. Η εμφάνιση και η διαρκής απειλή του διατροφικού εφιάλτη και στροφή και απαίτηση του καταναλωτή για υγιεινά προϊόντα δημιούργησε νέες συνθήκες στην αγορά των προϊόντων ζωικής παραγωγής. Το χαρακτηριστικό της ποιμενικής ελληνικής κτηνοτροφίας, να χρησιμοποιεί σε μεγάλο ποσοστό φυσικούς βοσκοτόπους σε περιοχές χωρίς ρύπανση επανέφερε στο προσκήνιο μερικά από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και τις ευνοϊκές προοπτικές για μετεξέλιξη της σε βιολογική κτηνοτροφία. Η εν λόγω προοπτική, στηριγμένη μέχρι τώρα στις ατομικές προσπάθειες, προχωρεί με πολύ μικρά βήματα και με μεγάλη σε σχέση με τις ανάγκες της κατανάλωσης χρονική υστέρηση. Η συλλογική προσπάθεια και η δημιουργία εκτεταμένων πυρήνων βιολογικής κτηνοτροφίας με τη μορφή των «φυσικών ορεινών κτηνοτροφικών πάρκων» θα πολλαπλασιάσουν τις ευνοϊκές προοπτικές και θα λειτουργήσουν ως ατμομηχανή στην περαιτέρω προώθηση της εν λόγω κτηνοτροφίας. Αυτά θα στηρίζουν και θα ενισχύσουν την τάση και την ικανοποίηση των αναγκών του καταναλωτή σε βιολογικά προϊόντα, θα αναβαθμίσουν την εμπιστοσύνη του, θα καταστήσουν υγιή άμιλλα μεταξύ των κτηνοτρόφων του κάθε πυρήνα, θα κάνουν οικονομικότερες τις διαδικασίες της σχετικής πιστοποίησης, θα επιτρέψουν τον καλύτερο, αποτελεσματικότερο και οικονομικότερο σχετικό έλεγχο, θα ισχυροποιήσουν τη θέση των επί μέρους κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων στην αγορά των προϊόντων βιολογικών προϊόντων και θα δημιουργήσουν οικονομίες κλίμακας, με όλες τις ευνοϊκές επιδράσεις. Η δημιουργία υποδομών σε υποδειγματικούς τέτοιους πυρήνες αποτελεί απαραίτητο κίνητρο για τη δημιουργία των εν λόγω πυρήνων.

Λέξεις κλειδιά: Βιολογική κτηνοτροφία, διατροφικός εφιάλτης, φυσικό κτηνοτροφικό πάρκο, βοσκότοποι.

Εισαγωγή

Βιολογική κτηνοτροφία και διατροφικός εφιάλτης

Το έντονα ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον, οι προσπάθειες για επιβίωση μέσα από τη μείωση του κόστους παραγωγής και τη βελτίωση της κερδοφορίας, ίσως και άλλοι εξ ίσου σημαντικοί λόγοι, προκάλεσαν το πρόβλημα στην υγιεινή των τροφίμων και το διατροφικό εφιάλτη, που στον τομέα της ζωικής παραγωγής έγινε ιδιαίτερα εμφανές. Ως εκ τούτου,

προκάλεσαν τη στροφή σημαντικού αγοραστικού κοινού προς τα προϊόντα της οικολογικής γεωργίας και της βιολογικής κτηνοτροφίας (Ζωιόπουλος και συν. 2000). Κατά συνέπεια, έφεραν έστω και αργά στο ελληνικό προσκήνιο την πολιτική και τα μέτρα για την οικολογική γεωργία και τη βιολογική κτηνοτροφία, με εμφανή τα χαρακτηριστικά σε αυτή τη φάση της εξέλιξης. Συγκεκριμένα, οι αποδόσεις στην οικολογική γεωργία (φυτική παραγωγή) είναι πολύ περιορισμένες και συνεπώς η κερδοφορία και η βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων περνάει μέσα από σημαντικά αυξημένες τιμές διάθεσης. Αντίθετα, στη βιολογική κτηνοτροφία ο περιορισμός των αποδόσεων είναι σημαντικά μικρότερος, με συνέπεια οι εκμεταλλεύσεις της εν λόγω κτηνοτροφίας με σχετικά λιγότερο διαφοροποιημένες προς τα επάνω τις τιμές των προϊόντων τους να μπορούν να απευθύνονται σε σημαντικά ευρύτερο αγοραστικό - καταναλωτικό κοινό.

Όλα τα πιο πάνω προοιωνίζουν αυξημένη ζήτηση εγγυημένων – πιστοποιημένων προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας, υπό την προϋπόθεση, ότι η αναγκαία για τη βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων κερδοφορία δε θα μετατραπεί σε κερδοσκοπία. Η εν λόγω βιωσιμότητα μπορεί να εξασφαλιστεί μέσα από άλλους δρόμους, όπως είναι αυτοί της μεγέθυνσης μέσω της συγχώνευσης, της συνεργασίας, της διαφοροποίησης των προϊόντων, της ανάπτυξης κατάλληλων και αποτελεσματικών δικτύων διανομής, της προβολής και της διαφήμισης, της διεύρυνσης του οικονομικού χώρου προς τον οποίο θα απευθύνονται οι εκμεταλλεύσεις βιολογικής κτηνοτροφίας, της προβολής του φιλοπεριβαλλοντικού προφίλ τους σε μια ολοένα και περισσότερο ευαισθητοποιούμενη περιβαλλοντικά παγκόσμια κοινωνία και τέλος της έρευνας.

Η μέχρι τώρα πορεία της βιολογικής κτηνοτροφίας – αξιολόγηση

Η μέχρι τώρα πορεία

Επί του συνόλου του αριθμού των ζώων του 2003, τα βιολογικά εκτρεφόμενα ανέρχονταν ως εξής: βοοειδή 2,4 %, αίγες 3,7 % και πρόβατα 1,2 %. Μεταξύ των ετών 2002 – 2003 οι μεταβολές στις βιολογικές εκτροφές κατά είδος ζώου φαίνονται στον πίνακα 1, ενώ οι αντίστοιχες μεταβολές για τους βοσκοτόπους στον πίνακα 2.

Ο μεγαλύτερος αριθμός παραγωγών- επιχειρηματιών βιολογικής κτηνοτροφίας κατά το έτος 2002 βρίσκονταν στον νομό Αιτωλοακαρνανίας (191 παραγωγοί, 3.062 βοοειδή και 32.806 αιγοπρόβατα), ενώ άλλοι νομοί, (όπως και ο νομός Τρικάλων) δε διέθεταν βιολογικές εκτροφές βοοειδών και αιγοπροβάτων.

Πίνακας 1. Μεταβολές του αριθμού των ζώων βιολογικής κτηνοτροφίας (βοοειδών και αιγοπροβάτων σε χιλιάδες), στο σύνολο της χώρας.

Είδος ζώων	Έτη		Αυξομείωση 2003/2002 (%)
	2002	2003	
Βοοειδή (σύνολο)	7.760	14.219	83,23
Πρόβατα (σύνολο)	56.374	108.996	93,34
Αίγες (σύνολο)	66.472	187.079	181,44

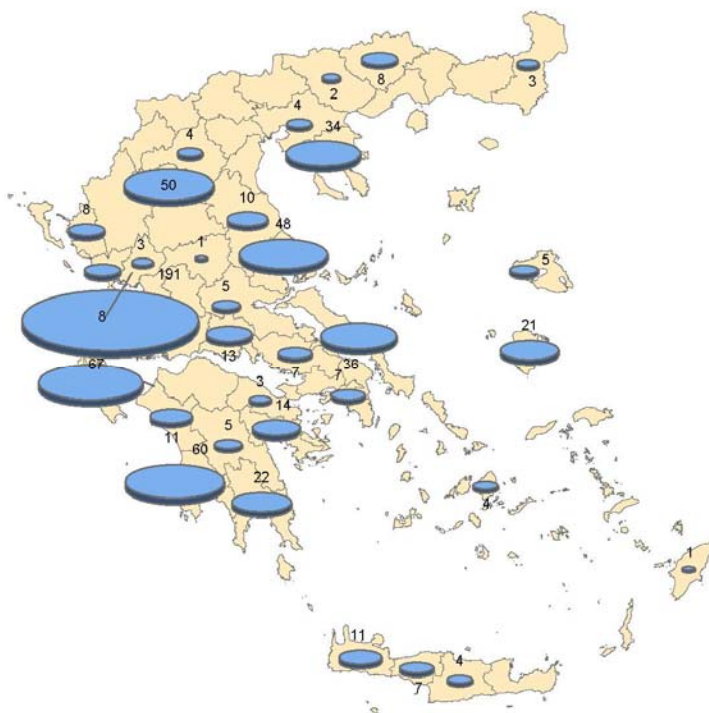
Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων <http://www.minagric.gr/greek/data/zoiki> και επεξεργασία.

Οι εν λόγω εκμεταλλεύσεις χαρακτηρίζονταν από έντονη διασπορά των παραγωγών μεταξύ των νομών. Αναλυτικότερα, ο βαθμός συγκέντρωσης- διασποράς των εκμεταλλεύσεων βιολογικής κτηνοτροφίας παρουσίαζε μεγάλη διακύμανση μεταξύ των επί μέρους νομών της χώρας (Εικόνα 1).

Πίνακας 2. Μόνιμοι βοσκότοποι βιολογικής κτηνοτροφίας (σε στρ.).

Στάδιο	Έτη		Αυξομείωση 2003/2002 (%)
	2002	2003	
Μεταβατικό	0,00	272.142,70	-
Πλήρες βιολογικό	476.151,10	1.782.471,70	274,35
Σύνολο	476.151,10	2.054.614,40	331,50

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων <http://www.minagric.gr/greek/data/voskotopoi> και επεξεργασία.

Εικόνα 1. Κατανομή του αριθμού των βιολογικά πιστοποιημένων παραγωγών σε επίπεδο νομού για το έτος 2002.

Ο αριθμός των μεταποιητών προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας εμφάνισαν τις μεταβολές του πίνακα 3.

Πίνακας 3. Αριθμός μεταποιητών προϊόντων βιολογικής ζωικής παραγωγής.

Δραστηριότητα	Έτη		Μεταβολή 2003/2002 (%)
	2002	2003	
Παραγωγή και συντήρηση κρέατος	10	14	40,00
Μονάδες παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων και τυριού	20	26	30,00
Παρασκευή ζωοτροφών για αγροτικά ζώα	15	19	26,67

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων <http://www.minagric.gr/greek/data/METAΠΟΙΗΣΕΙΣ> και επεξεργασία

Η αξιολόγηση σε σχέση με τα ειδικά χαρακτηριστικά και η εξήγηση – αιτιολόγηση της πορείας

Από τα προηγούμενα γίνεται φανερό, ότι η ελληνική κτηνοτροφία, παρά την από 10ετίας σχεδόν επισήμανση των αναγκών της αγοράς και της ζήτησης για προϊόντα βιολογικής ζωικής παραγωγής, πόρρω απέχει από το να έχει αξιοποιήσει το σύμπλοκο των δεδομένων που συναπαρτίζουν το βασικό συγκριτικό της πλεονέκτημα: της διαθεσιμότητας, δηλαδή:

- των πλησίστιων προς την βιολογική κτηνοτροφία παραδοσιακών κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων,
- των εκτεταμένων φυσικών βοσκοτόπων,
- του σχετικά ήπιου χειμώνα και
- της μεγάλου μήκους αυξητικής περιόδου στον ορεινό και ημιορεινό χώρο.

Οι εγγενείς αδυναμίες της γεωργίας και της κτηνοτροφίας του ορεινού και του ημιορεινού χώρου, ως συνέπεια της αναπτυξιακής και της ερευνητικής πολιτικής, που εφαρμόστηκαν από της συστάσεως της ελληνικής πολιτείας μέχρι σήμερα, σε συνδυασμό με την χαρακτηριζόμενη από χωρίς γεωγραφική εστίαση πολιτική βιολογικής κτηνοτροφίας των τελευταίων λίγων ετών, εξηγούν την μη αξιοποίηση ακόμη του πιο πάνω συγκριτικού πλεονεκτήματος.

Η μη στήριξη του ορεινού φυσικού χώρου από την πολιτεία και τους φορείς της οικονομικής πολιτικής είναι μια πραγματικότητα, καθώς αυτοί έστρεψαν την προσοχή τους στα χωροταξικά θέματα, όταν τα θέματα αυτά άρχισαν να δημιουργούν σοβαρά προβλήματα, όπως η ρύπανση του περιβάλλοντος, η κυκλοφοριακή συμφόρηση και οι περιφερειακές ανισότητες (Αργύρης 2001).

Η εν λόγω πολιτική επιτρέπει να διατηρούνται, ακόμη και σήμερα, οι άσχημες συνθήκες βατότητας των δασικών και αγροτικών δρόμων που εξυπηρετούν τους φυσικούς βοσκοτόπους, οι απαράδεκτες εν πολλοίς - από άποψη τεχνική και υγιεινή - εγκαταστάσεις σταυλισμού και αύλισης των ζώων και διαμονής των κτηνοτρόφων, οι απαράδεκτες συνθήκες νερού και ηλεκτροφωτισμού και η μέσω των συνθηκών αυτών εκμηδένιση της θέλησης και των δυνατοτήτων των κτηνοτρόφων του εν λόγω χώρου να αξιοποιήσουν τις ευνοϊκές συνθήκες ζήτησης των προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας (Α.Π.Θ. 2002).

Αν ως αστικοποίηση ορίζεται η μετακίνηση του πληθυσμού, της κοινωνικής ζωής και των οικονομικών δραστηριοτήτων της υπαίθρου προς την πόλη (Κομνηνός 2003), τότε ο τρόπος παροχής της υποστήριξης προς την βιολογική κτηνοτροφία τείνει στην ενίσχυση της μέχρι τώρα εξέλιξης στην γεωγραφική πόλωση των οικονομικών δραστηριοτήτων, δηλαδή στην επίταση της αστικοποίησης. Γιατί, όπως τονίστηκε προηγουμένως, οι κτηνοτροφικές μονάδες του ορεινού και ημιορεινού χώρου, παρά το ότι διαθέτουν το εν λόγω συγκριτικό πλεονέκτημα για την μεταστροφή τους προς την βιολογική κτηνοτροφία, αφήνονται στις φυσικές, κοινωνικές και οικονομικές τους δυσκολίες. Προπάντων όμως εξουθενώνεται η θέλησή τους για την ανάπτυξη και εξέλιξη μιας τέτοιας διαδικασίας:

- α. από την απουσία επιστημονικής στήριξης,
- β. από την απουσία ουσιαστικής οικονομικής στήριξης,
- γ. από την άμεση παρεμπόδιση (μέσω και της υφιστάμενης γεωγραφικής τους διασποράς και της απουσίας / αδυναμίας μεταξύ τους συνεργασίας),
- δ. από την έμμεση (μέσω της μη εστίασης της πολιτικής στη δημιουργία γεωγραφικών πυρήνων βιολογικής κτηνοτροφίας) παρεμπόδιση, δημιουργίας και προώθησης οικονομικών κλίμακας,
- ε. από την αδυναμία τους, λόγω οικονομίας κλίμακας, να παράγουν ίδιες βιολογικές ζωοτροφές χαμηλού κόστους, καθώς και να αντιμετωπίσουν από μόνες τους το κόστος των δραστηριοτήτων που βρίσκονται έξω από τον θεωρούμενο «δικό τους»

παραδοσιακό παραγωγικό κύκλο και που σχετίζονται με την έρευνα, την μεταποίηση, την προβολή, την προώθηση και τη διανομή των προϊόντων και τις εξαγωγές.

Ακόμη και αν εντάσσονταν οι εν λόγω εκμεταλλεύσεις στην παραγωγή προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας, θα βρίσκονταν σε σχετικά μειονεκτική θέση έναντι των αντίστοιχων εκμεταλλεύσεων του πεδινού και του περιαστικού χώρου στην προώθηση και διάθεση των προϊόντων τους στην αγορά, στην μεταποίηση αυτών και στην αξιοποίηση της μέσω αυτής προστιθέμενης αξίας, στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, στην αξιοποίηση της έρευνας και στην στήριξη τους από ικανό και δυναμικό στελεχιακό δυναμικό κτλ. (Παλάσκας και συν. 2003). Ναι μεν η σχετική πολιτική, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τα μέτρα του Γ' Κ.Π.Σ., επιτρέπει η δημιουργία ομάδων παραγωγών προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας (Υπουργείο Γεωργίας 2001), αλλά τα φυσικά, κοινωνικά και οικονομικά εμπόδια στον ορεινό και ημιορεινό χώρο είναι τεράστια για κάτι τέτοιο, ειδικά από την οπτική γωνία της βιωσιμότητας των μονάδων. Αντίθετα, είναι περισσότερο ευνοϊκές οι προς τούτο συνθήκες στον πεδινό και στον περιαστικό χώρο, όπου απουσιάζουν μεν οι φυσικοί βοσκότοποι, αλλά πλεονάζουν οι διαθέσιμες και κατάλληλες εκτάσεις για παραγωγή βιολογικών χαμηλού κόστους ζωοτροφών, και το κόστος μεταφοράς των προϊόντων στον καταναλωτή ή στον μεταποιητή είναι ευνοϊκότερο. Η μετατροπή μεμονωμένων κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων σε εκμεταλλεύσεις βιολογικής κτηνοτροφίας, ή η δημιουργία μικρών ομαδικών θυλάκων από αυτές, δεν επιτρέπει για τον ορεινό και ημιορεινό χώρο, δεδομένων των εκεί κοινωνικοοικονομικών και φυσικών συνθηκών και των γραφειοκρατικών υποχρεώσεων των εντασσομένων, αισιοδοξία για το μέλλον (Α.Π.Θ. 2002). Εξ άλλου, και ο ΔΗΩ (Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων) αξιολογεί ως μη ικανοποιητικό τον ρυθμό ένταξης κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων γενικά, και εκμεταλλεύσεων ελεύθερης βοσκής ειδικότερα, στην βιολογική κτηνοτροφία (με εξαίρεση τη Μαγνησία, Εύβοια και Μεσσηνία), με σημαντικότερα κατά την άποψή του εμπόδια στην προώθηση στην πράξη της βιολογικής κτηνοτροφίας ελεύθερης - ποιμενικής βοσκής, σε φθίνουσα σειρά σημασίας τα εξής τρία:

1. την έλλειψη οργάνωσης στους κτηνοτρόφους,
2. την μη επάρκεια εγχώριων βιολογικών ζωοτροφών και
3. την ύπαρξη απαραίτητα πιστοποιημένου σφαγείου-τυροκομείου για την πώληση βιολογικών προϊόντων.

Η πρόταση των φυσικών κτηνοτροφικών πάρκων – πυρήνων βιολογικής κτηνοτροφίας

Φυσικό κτηνοτροφικό πάρκο βιολογικής κτηνοτροφίας

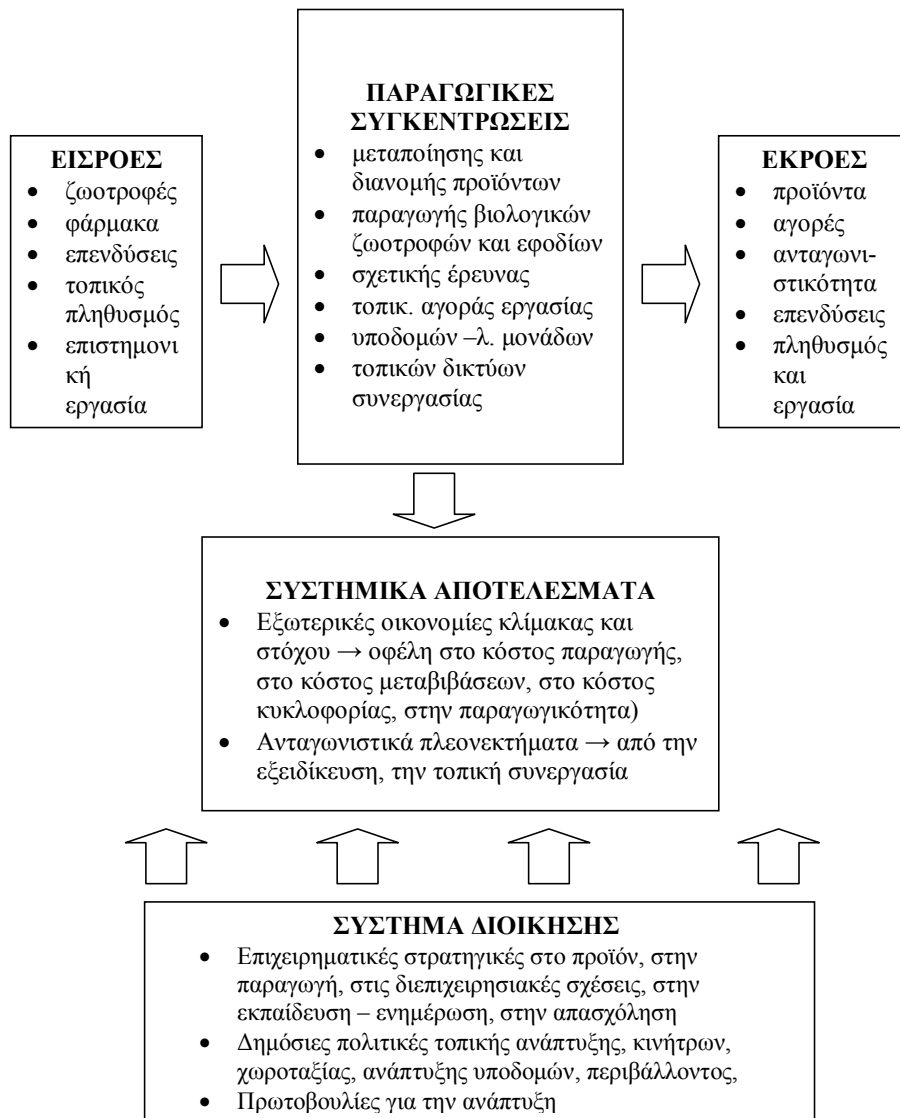
Φυσικό κτηνοτροφικό πάρκο βιολογικής κτηνοτροφίας, με την έννοια της προκειμένης εισήγησης, είναι η ένωση κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων με τα ακόλουθα, αθροιστικά θεωρούμενα, χαρακτηριστικά:

- Ο χώρος ενδιαίτησης των ζώων είναι κυρίως ημιορεινοί και ορεινοί φυσικοί βοσκότοποι
- Ο τρόπος αξιοποίησης – εκμετάλλευσης του βοσκότοπου είναι αυτός της ελεύθερης βοσκής, με τάση βαθμιαία να οργανωθεί αυτή σε περιοδική βάση με λιβαδικές μονάδες
- Οι βοσκότοποι των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων συνιστούν συνεχόμενη περιοχή
- Οι χώροι σταυλισμού και αύλισης είναι γεωγραφικά κατανεμημένοι – αποκεντρωμένοι στην ενιαία περιοχή (όχι γεωγραφική συγκέντρωση)

- Οι αρχηγοί των εκμεταλλεύσεων συμφωνούν οικειοθελώς στην ένταξή τους στην βιολογική κτηνοτροφία, με ανεκτή αρχικά τουλάχιστον την αυτόνομη άσκηση της βιολογικής κτηνοτροφίας.

Η φιλοσοφία

Ο βασικός στόχος της φιλοσοφίας των φυσικών κτηνοτροφικών πάρκων – πυρήνων βιολογικής κτηνοτροφίας είναι να δημιουργηθεί προωθητική δύναμη στην αγορά των φυσικών προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας, τόσο στην πλευρά της παραγωγής, όσο και στην πλευρά της ζήτησης. Ο πυρήνας της φιλοσοφίας της πρότασης βρίσκεται (Εικόνα 2):

Εικόνα 2. Συγκρότηση του τοπικού παραγωγικού συστήματος (συνοχή, συστημικά αποτελέσματα, διοίκηση). Πηγή: Κομνηνός Ν. 2003, σχήμα τροποποιήσεις – εξειδικεύσεις.

- α. στη διατήρηση των πλησίστιων προς και εναρμονισμένων με τη φύση παραγωγικών διαδικασιών στα πλαίσια της βιολογικής κτηνοτροφίας και
- β. στη δημιουργία οικονομιών κλίμακας, οι οποίες θα βοηθήσουν:
  - στον εφοδιασμό των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων με τον απαραίτητο εξοπλισμό, πρώτες ύλες, παραγωγή βιολογικών ζωοτροφών σε χαμηλό κόστος κτλ.,

- στην παραγωγή και στην μεταποίηση και διάθεση των προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας,
  - στη απασχόληση ικανού επιστημονικού προσωπικού,
  - στην εκπαίδευση ενημέρωση κτλ.
- γ. στη δημιουργία προϋποθέσεων ανάληψης δραστηριοτήτων έξω από τον προαναφερθέντα δικό τους παραγωγικό κύκλο μέσα από τη δημιουργία ενώσεων κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, που:
- συγκεντρώνουν τα προαναφερθέντα επί μέρους χαρακτηριστικά του συμπλόκου, του συγκριτικού για την άσκηση βιολογικής κτηνοτροφίας πλεονεκτήματος, και
  - παρουσιάζουν γεωγραφική συνέχεια και ενότητα και ταυτόχρονα διασπορά στον χώρο εγκατάστασης τους στους φυσικούς βοσκοτόπους.

Είναι πολλαπλώς διαπιστωμένο, ότι είναι δυνατή η παραγωγή νέων ή καινοτομικών προϊόντων, άρα και προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας, δυσκολότερη όμως είναι η προώθηση αυτών στην αγορά, η απόκτηση σ' αυτή συγκεκριμένης θέσης και η διατήρηση της θέσης αυτής.

Η δημιουργία των εν λόγω φυσικών πάρκων – πυρήνων βιολογικής κτηνοτροφίας εκτιμάται, ότι θα λειτουργήσει προωθητικά, δεδομένης της ευαισθησίας της κοινωνίας προς τις φιλοπεριβαλλοντικές παραγωγικές διαδικασίες και της ανησυχίας προς την ποιότητα – χημική επιβάρυνση των ειδών διατροφής, ειδικότερα δε των προϊόντων ζωϊκής παραγωγής. Για την ανάπτυξη των φυσικών κτηνοτροφικών πάρκων, βασική προϋπόθεση είναι η πραγματική ένταξή τους στις προτεραιότητες της αναπτυξιακής πολιτικής, με τη δημιουργία ενός τουλάχιστον τέτοιου φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου – πυρήνα, που θα λειτουργήσει ως πιλότος για το σύνολο της βιολογικής κτηνοτροφίας στη χώρα (Παπαδόπουλος και συν. 2003). Με τον τρόπο αυτό θα καλλιεργηθούν, θα επιδειχθούν και θα επιτευχθούν τόσο οι εσωτερικές όσο και οι εξωτερικές οικονομίες κλίμακας και στόχοι (Εικόνα 2). Το φυσικό κτηνοτροφικό πάρκο – πυρήνας βιολογικής κτηνοτροφίας λειτουργεί στην περίπτωση αυτή ως ατμομηχανή για τις λοιπές κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

Συμπεράσματα

Με βάση όσα αναφέρθηκαν στα προηγούμενα γίνεται φανερό, ότι τα αναμενόμενα αποτελέσματα για τις εκμεταλλεύσεις του φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου, συνυφασμένα άμεσα με τις οικονομίες κλίμακας είναι:

- Δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για γρήγορη μεγέθυνση της αγοράς προϊόντων βιολογικής κτηνοτροφίας.
- Δημιουργία κρίσιμης βιώσιμης μάζας εκμεταλλεύσεων βιολογικής κτηνοτροφίας, με γεωγραφική – κοινωνική έκφραση και εκπροσώπηση και όχι με τη μορφή ομάδας - θύλακα.
- Ευνοϊκές προϋποθέσεις μεταποίησης, τυποποίησης και διαφοροποίησης των βιολογικών ζωικών προϊόντων.
- Ευνοϊκές προϋποθέσεις για ενασχόληση και αξιοποίηση της έρευνας.
- Δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για τις εκμεταλλεύσεις του φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου να λειτουργούν με κοινά ποιοτικά και τεχνικά πρότυπα και κοινά προγράμματα έρευνας αγοράς και μάρκετινγκ, απόκτησης τεχνογνωσίας και εφαρμογής σύγχρονης διοίκησης και χρηματοοικονομικής.
- Δυνατότητα δημιουργίας κοινού δικτύου πώλησης και σημείων λιανικής πώλησης.
- Μείωση του κόστους προβολής, προώθησης και διανομής των βιολογικών προϊόντων λόγω γεωγραφικής – συλλογικής συγκέντρωσης για το σύνολο του φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου.

- Μείωση του κόστους επικοινωνίας και συνεργασίας με επιχειρήσεις εντός και εκτός των ορίων του φυσικού κτηνοτροφικού πάρκου.
- Ευνοϊκότερες τιμές εισροών και εκροών.
- Αποκατάσταση – αναβάθμιση της αυτοεκτίμησης των κτηνοτρόφων ως επιχειρηματιών και ανάπτυξη κτηνοτροφικής επιχειρηματικής παιδείας και καταπολέμηση της απαισιοδοξίας που διαβρώνει την κοινωνία της υπαίθρου.

Είναι αναγκαία και επιβεβλημένη, συνεπώς, η πολιτική απόφαση για προώθηση των φυσικών κτηνοτροφικών πάρκων – πυρήνων βιολογικής κτηνοτροφίας, για τη δημιουργία 1-2 πιλοτικών τέτοιων πάρκων, σε περιοχές που κάτι τέτοιο είναι ώριμο και αποδεκτό από τους κτηνοτρόφους, με ανάληψη του συνολικού κόστους δημιουργίας τους ως δημόσιας δαπάνης.

Βιβλιογραφία

- Αργύρης, Α. 2001. Οικονομική του χώρου. Θεωρία του τόπου εγκατάστασης, τόμος Ι. Εκδ. Οικ. Κυριακίδη Α.Ε. Θεσσαλονίκη.
- Α.Π.Θ. 2002. Πρότυπη επιχειρησιακή οργάνωση, ανάπτυξη και διαχείριση βοσκοτόπων των δημοτικών διαμερισμάτων Διάσελλου, Αχλαδοχωρίου, Γριζάνου, Λιόπρασου και Αργελιάς του Ν. Τρικάλων. Επιτροπή Ερευνών Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη
- Ζωιόπουλος, Π. και Α. Παπαθεοδώρου 2000. Βιολογική κτηνοτροφία. Παραγωγή ζωικών προϊόντων με βιολογικό τρόπο. Εκδόσεις Αγροτύπος Α.Ε. Αθήνα.
- Κομνηνός, Ν. 2003. Αστικοποίηση. <http://www.urenio.org/courses/files/1/lectures/2>.
- Παλάσκας, Δ., Σπ. Γκατζογιάννης, Ι.Ι. Παπαδόπουλος και Ν.Ι. Στάμου. 2003. Δείκτες βιολογικής κτηνοτροφίας. Μια πρώτη προσέγγιση. Πρακτικά Ελληνικής Δασολογικής Εταιρίας 11^{ου} Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου. Θεσσαλονίκη, σελ. 394-402.
- Παπαδόπουλος, Ι.Ι., Δ. Παλάσκας, Σπ. Γκατζογιάννης και Ν.Ι. Στάμου. 2003. Διερεύνηση των προϋποθέσεων άσκησης αειφορικής βιολογικής κτηνοτροφίας σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές. Πρακτικά Ελληνικής Δασολογικής Εταιρίας 11ου Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου. Θεσσαλονίκη, σελ. 386-393.
- Υπουργείο Γεωργίας, 2001 Απόφαση 101664/2784/28-9-2001 «Εφαρμογή του Προγράμματος «Βιολογική Κτηνοτροφία» του Αγροπεριβαλλοντικού Μέτρου του Έγγραφου Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΠΑΑ) 2000-2006 – Καν. (ΕΚ) 1257/99».

Natural livestock parks: The cores – steam engines of the organic livestock production

I. Papadopoulos¹, S. Gatzogiannis², D. Palaskas² and N. Stamou²

¹Pertouli Forest Administration, 420 32, Pertouli, Trikala. Greece,

e-mail: papad@for.auth.gr

²Laboratory of Forest Economics, School of Forestry and N.E., 541 24 Thessaloniki, Greece, e-mail: spigat@for.auth.gr, diomitri@for.auth.gr, nstamou@egnatia.ee.auth.gr

Summary

The efforts of recovery, modernization and development of the hellenic livestock production dependent mainly on the european subsidies during the last years. The competition from the international markets in combination with the imminent constraints of subsidies along with the need addiction for industrial foodstuff of the hellenic dairy livestock, limited the optimistic prospects of the hellenic livestock husbandry. The appearance and the persisting threat of the nutritional nightmare, the turning and demand of the consumer for healthy products generated new conditions in the market of animal production. The feature of the pastoral hellenic livestock using in a great percentage natural pastures in areas of limited or null pollution reconstituted on the foreground some of the comparative advantages and the favourable prospects of being transformed to organic livestock. This prospect, counted so far on individual efforts, proceeds with very small steps and big time delay compared with the needs of consumption. The collective effort and the making of extended cores of organic livestock in the pattern of the “natural mountainous livestock parks” multiplies the favourable prospects and behaves as a steam engine at the further promotion of the livestock in question, since the trend and satisfaction of the consumer needs for organic products is supported and enforced, his confidence upgrades, the healthy vying between the core producers is possible, the procedures of the relevant certification become more economic, the better, more efficient and economic control is allowed, the livestock farms place in the market of organic products gets strengthened and finally it creates scale economies with all the positive effects because of this fact. The creation of infrastructure in such model cores is an essential motive for the creation of the cores in question.

Key words: Natural livestock parks, nutritional nightmare, organic livestock production, pastures.